

Aktuality z Evropské unie od Stálého zastoupení ČAK v Bruselu

(květen 2023)

★ Návrhy regulace pro lepší zajištění práv dospělých osob, které potřebují ochranu nebo podporu v přeshraničních situacích

Komise dne 31. května zveřejnila nová pravidla, jejichž cílem je zajistit ochranu dospělých osob v přeshraničních případech a jejich právo na individuální autonomii, včetně toho, aby bylo při pohybu v rámci EU respektováno jejich právo činit vlastní svobodná rozhodnutí, pokud jde o jejich osobu a budoucí opatření. V současné době se konkrétně ochranou dospělých osob v přeshraničních situacích žádné právní předpisy EU nezabývají. Návrhy se vztahují na dospělé osoby, které z důvodu postižení nebo nedostatečně vyvinutých schopností nejsou schopny chránit své vlastní zájmy, například v důsledku pokročilého věku či nepříznivého zdravotního stavu.

Návrh nařízení zavádí zjednodušený soubor pravidel, která budou platit v rámci EU, zejména s cílem příslušnost soudu, rozhodné právo, podmínky pro uznání zahraniční opatření nebo zahraniční pravomoci zastupování, a nastavení spolupráce příslušných orgánů. Návrh zahrnuje i soubor praktických nástrojů, jako jsou: usnadnění digitální komunikace; zavedení evropského osvědčení o zastoupení, které zástupcům usnadní prokázání jejich pravomocí v jiném členském státě; a zřízení propojených rejstříků, které budou poskytovat informace o existenci ochrany v jiném členském státě.

Návrh rozhodnutí Rady stanoví jednotný právní rámec pro ochranu dospělých osob zahrnující třetí země. Zavazuje všechny členské státy, aby se připojily k Haagské úmluvě o ochraně dospělých osob z roku 2000, případně aby nadále zůstaly jejími smluvními stranami, pokud jimi již jsou. Členské státy, které dosud nejsou smluvními stranami Haagské úmluvy o ochraně dospělých osob z roku 2000, budou mít od přijetí návrhu dva roky na to, aby dosáhly souladu s rozhodnutím Rady a připojily se k ní.

Oba návrhy jsou k dispozici v angličtině zde: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/ip_23_2955

Rada EU–USA pro obchod a technologie posiluje spolupráci v oblasti vznikajících technologií, udržitelného obchodu a hospodářské bezpečnosti

Švédské předsednictví v Radě uspořádalo dne 31. května čtvrté ministerské jednání Rady EU-USA pro technologii a obchod, která byla založena ministerském zasedání v Bruselu dne 15. června 2021. EU a USA sdílejí názor, že technologie umělé inteligence přinášejí velké příležitosti, ale mohou rovněž představovat rizika pro naši společnost. Byly představeny první výsledky společného plánu Rady EU–USA pro obchod a technologie pro důvěryhodnou umělou inteligenci a řízení rizik prováděného prostřednictvím specializovaných odborných skupin, které se zabývají zejména určováním norem a nástrojů pro důvěryhodnou umělou inteligenci. Do budoucna se tato činnost zaměří na generativní systémy umělé inteligence. Dále došlo k pokroku v jednáních o oblasti polovodičů a provádějí dohody o včasném varování v rámci dodavatelského řetězce a transparentnosti subvencí. EU a USA se dále dohodly na společné mezinárodní normě pro megawattové dobíjecí systémy pro těžká elektrická vozidla, jež díky snížení nákladů na výrobu a zavádění usnadní transatlantický obchod a investice. Vypracovaly rovněž doporučení pro státem financované zavádění infrastruktury pro dobíjení elektrických vozidel. Obě strany urychlily spolupráci na společné vizi a odvětvovém plánu pro bezdrátové komunikační systémy 6G a vydaly výhled 6G, který stanoví hlavní zásady a další kroky k rozvoji této kritické technologie.

EU a USA vypracovaly seznam strategických zásad o větší odpovědnosti online platform a ochrany a podpory nezletilých osob a přístupu výzkumných pracovníků k údajům, jež jsou v souladu s aktem EU o digitálních službách. Dále zveřejnily společné prohlášení, v němž stanovily opatření pro boj proti zahraniční manipulaci s informacemi a vměšování ve třetích zemích, včetně normy pro strukturované zpravodajské informace o hrozbách a budování kapacit zejména v Africe a Latinské Americe. V rámci jednání se diskutovalo i o sblížování příslušných předpisů ohledně omezení vývozu citlivého zboží do Ruska a Běloruska. Pokračují v koordinaci úprav kontrolních seznamů, diskusi o vznikajících technologiích a spolupráci na zajištění nešíření zbraní hromadného ničení.

Více informací je k dispozici v angličtině zde: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/stronger-europe-world/eu-us-trade-and-technology-council_en

Komise se rozhodla zaregistrovat iniciativu týkající se vzájemného uznávání pravomocných rozsudků v rámci EU

Komise dne 31. května rozhodla, že zaregistruje evropskou občanskou iniciativu s názvem „Účinné provádění koncepce soudního precedentu v zemích EU“. Organizátoři iniciativy vyzývají Komisi, aby zavedla mechanismus, který zaručí vzájemné uznávání pravomocných soudních rozhodnutí soudů jiných členských států v podobných a totožných záležitostech, jež vyžadují uplatňování práva Unie a mají přeshraniční dopad. Rovněž požadují možnost dovolávat se vnitrostátních soudních precedentů, o nichž rozhodly soudy dotyčné země.

Rozhodnutí o registraci iniciativy je právní povahy. Nepředjímá konečné právní ani politické závěry Komise týkající se této iniciativy, ani opatření, která Komise eventuálně přijme, pokud iniciativa získá nezbytnou podporu. Vzhledem k tomu, že tato evropská občanská iniciativa splňuje formální podmínky stanovené v příslušných právních předpisech, Komise ji považuje za právně přípustnou. Obsahem návrhu se Komise v této fázi nezabývala.

Od registrace mají organizátoři z Rumunska šest měsíců na to, aby zahájili sběr podpisů. Pokud evropskou občanskou iniciativu během jednoho roku podpoří jeden milion občanů z alespoň sedmi členských států, musí na ni Komise reagovat, tedy rozhodnout se, zda žádosti vyhoví, či nikoli, a své rozhodnutí zdůvodnit.

Více informací o této iniciativě je k dispozici v češtině zde: https://europa.eu/citizens-initiative/initiatives/details/2023/000005_cs

Komise navrhuje nová pravidla na ochranu drobných investorů v EU a posílení jejich postavení na trhu

Komise dne 24. května přijala soubor opatření týkající se retailových investic, který v rámci drobného investování klade důraz na zájmy spotřebitelů. Sestává z pozměňující směrnice, která reviduje aktuální pravidla stanovená ve směrnici o trzích finančních nástrojů (MiFID II), směrnici o distribuci pojištění (IDD), směrnici o subjektech kolektivního investování do převoditelných cenných papírů (SKIPCP), směrnici o správcích alternativních investičních fondů (AIFMD) a směrnici o přístupu k pojišťovací a zajišťovací činnosti a jejím výkonu (Solventnost II), jakož i pozměňující nařízení, kterým se reviduje nařízení o strukturovaných retailových investičních produktech a pojistných produktech s investiční složkou (PRIIPs). Záměrem je dát drobným investorům (tj. spotřebitelům, kteří investují) k dispozici prostředky, které jim umožní činit investiční rozhodnutí, jež jsou v souladu s jejich potřebami a preferencemi, a zároveň jim zajistit čestné jednání a řádnou ochranu. Cílem dnešního balíčku je tohoto cíle dosáhnout a zvýšit účast na kapitálových trzích EU, která je obecně nižší než v jiných jurisdikcích, jako jsou Spojené státy, i když mají Evropané velmi vysokou míru úspor. Oživení unie kapitálových trhů je rovněž nezbytným prostředkem k nasměrování soukromých finančních prostředků do hospodářství a financování ekologické a digitální transformace.

Legislativní balíček obsahuje ambiciózní a rozsáhlá opatření, jejichž cílem je: upravit informace o investičních produktech a službách, které jsou drobným (neboli retailovým) investorům předkládány; zvýšit transparentnost a srovnatelnost nákladů tím, že bude v tomto ohledu vyžadováno používání normované prezentace a terminologie; zajistit, aby všichni drobní investoři dostávali alespoň jednou ročně přehledný výpis investiční výkonnosti jejich portfolia; řešit potenciální střety zájmů při distribuci investičních produktů zákazem pobídek pro prodeje, které spočívají pouze v provádění pokynů klientů (tzv. execution-only, kdy není poskytováno žádné poradenství) a zajištěním toho, aby finanční poradenství bylo v souladu s nejlepšími zájmy drobných investorů; chránit drobné investory před klamavými obchodními praktikami tím, že se zajistí, aby finanční zprostředkovatelé (tj. poradci) nesli plnou

odpovědnost za využívání (i zneužívání) svých marketingových sdělení, a to i v případě, že jsou předkládány prostřednictvím sociálních médií, nebo známých osobností či jiných třetích stran, kterým tito poradci poskytují odměnu nebo pobídky; zajistit vysokou úroveň odborné kvalifikace finančních poradců; snížit administrativní zátěž a zlepšit dostupnost produktů a služeb pro zkušenější drobné investory tím, že se zvýší přiměřenost kritérií pro získání postavení profesionálního investora; a posílit činnost dohledových orgánů.

Kompletní návrhy pravidel jsou k dispozici v angličtině zde: https://finance.ec.europa.eu/publications/retail-investment-strategy_cs

Jarní balíček evropského semestru: Podpora reforem a investic k zajištění dlouhodobé prosperity, konkurenceschopnosti, spravedlnosti a odolnosti EU

Komise dne 24. května poskytla členským státům pokyny v rámci jarního balíčku evropského semestru 2023. Cílem je zajistit odolnost evropské ekonomiky, aby obstála i v budoucnu, byla konkurenceschopná a přinášela dlouhodobou prosperitu pro všechny, tváří v tvář náročné geopolitické situaci.

Komise provedla hloubkový přezkum správy ekonomických záležitostí Česka a v doporučeních Česku shrnuje, že Česko se nepotýká s makroekonomickými nerovnováhami. Zranitelnost souvisí především s cenovou konkurenceschopností a cenami bydlení, avšak jeví se výhledově omezená, protože zadlužení domácností je umírněné a očekává se, že inflace zpomalí výrazně rychleji než průměr EU. Hospodářství bylo silně zasaženo šokem způsobeným cenami energií a rychle rostoucí inflací. Ke zrychlení inflace přispělo i uvolněné nastavení fiskální politiky po pandemii. Přestože celkově zůstávají cenové tlaky zvýšené, předpovídá se, že nákladová konkurenceschopnost se postupem času s klesajícími cenami energií částečně zotaví, přičemž bezprostředně nehrozí žádné externí výzvy pro udržitelnost.

Konkrétní doporučení Česku pro období 2023-2024 jsou pak následující: ukončit stávající podpůrná opatření v oblasti energetiky do konce roku 2023 a použít související úspory ke snížení schodku veřejných financí; zajistit obezřetnou fiskální politiku, zejména omezením nominálního růstu čistých primárních výdajů financovaných z vnitrostátních zdrojů v roce 2024 na nejvýše 6,0%; zachovat veřejné investice financované z vnitrostátních zdrojů a zajistit účinné využívání grantů z Nástroje pro oživení a odolnost i dalších fondů EU, především za účelem podpory zelené a digitální transformace; pro období po roce 2024 pokračovat ve střednědobé fiskální strategii postupné a udržitelné konsolidace spojené s investicemi a reformami napomáhajícími vyššímu udržitelnému růstu, aby bylo dosaženo obezřetné střednědobé fiskální pozice; přijmout opatření pro zajištění dlouhodobé fiskální udržitelnosti veřejných financí včetně udržitelnosti důchodového systému; urychlit provádění plánu pro oživení a odolnost; posílit nabídku sociálního a dostupného bydlení, také prostřednictvím přijetí konkrétního legislativního rámce; snížit závislost na fosilních palivech; zintenzivnit zavádění obnovitelných zdrojů energie; zvýšit energetickou účinnost systémů dálkového vytápění a fondu budov motivováním k rozsáhlým renovacím; prosazovat zavádění vozidel s nulovými emisemi.

Souhrnné sdělení i doporučení pro jednotlivé členské státy jsou k dispozici zde: https://commission.europa.eu/publications/2023-european-semester-spring-package_cs

Celní reforma EU: Vize jednodušší, inteligentnější a bezpečnější celní unie založená na datech

Komise dne 17. května navrhla nejkompexnější reformu celní unie EU od jejího založení v roce 1968. Opatření předloženého návrhu představují vizi celní správy založené na datech, která výrazně zjednoduší celní postupy EU pro podniky. Celní orgány budou mít zároveň k dispozici nástroje a zdroje, které potřebují k řádnému posouzení dovozu a jeho případnému zastavení, pokud bude představovat skutečná rizika pro EU, její občany a hospodářství. Reforma reaguje na zátěž, které jsou celní orgány EU v současnosti vystaveny v důsledku nárůstu objemu, zejména elektronického obchodu. Návrh předpokládá vytvoření nového celního orgánu EU (EU Customs Authority) pověřeného řízením celního datového centra EU (EU Customs Data Hub), které bude motorem nového systému. Datové centrum časem nahradí stávající celní IT infrastrukturu v členských státech EU, čímž jim ušetří na provozních nákladech až 2 miliardy eur ročně. Nový orgán rovněž pomůže zlepšit přístup EU k řízení rizik a celním kontrolám. V reformované celní unii EU budou moct podniky, které chtějí dovážet zboží do EU, zaznamenávat veškeré informace o svých výrobcích a dodavatelských řetězcích do jednotného online prostředí. Zároveň budou při předkládání celních informací komunikovat s jediným portálem a u vícenásobných zásilek budou předkládat údaje pouze jednou. Podle návrhů začne datové centrum fungovat pro zásilky realizované v rámci elektronického obchodu od roku 2028 a následně pro ostatní dovozce (na dobrovolném základě) od roku 2032, což povede k okamžitým přínosům a zjednodušením. Obchodníci kategorie „Trust and Check“ budou rovněž moct celně odbavit veškerý svůj dovoz u celních orgánů členského státu, v němž mají sídlo, bez ohledu na to, kde zboží vstoupilo na území EU. V rámci přezkumu v roce 2035 se posoudí, zda lze tuto možnost rozšířit na všechny obchodníky, až se využívání centra stane od roku 2038 povinným.

Nově budou mít online platformy odpovědnost za odvedení cla - jedná se o zásadní odklon od stávajícího celního systému, který tuto odpovědnost klade na jednotlivé spotřebitele a dopravce. Platformy budou zodpovědné za zajištění toho, aby byly cla a DPH zaplacený již při nákupu, takže spotřebitelé již nebudou při doručení balíku konfrontováni se skrytými poplatky. Reformou se zároveň ruší osvobození zboží s hodnotou nižší než 150 eur od cla, čehož hojně zneužívali podvodníci. Až 65 % takovýchto balíčků vstupuje v současnosti do EU s deklarovanou nižší hodnotou, aby se z nich nemusela platit dovozní cla. Reforma rovněž zjednodušuje výpočet cla pro nejběžnější zboží nízké hodnoty nakupované ze zemí mimo EU a redukuje tisíce možných celních kategorií na pouhé čtyři.

Podrobné informace včetně kompletních legislativních návrhů jsou k dispozici v angličtině zde: https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs-4/eu-customs-reform_cs

Nová pravidla daňové transparentnosti pomohou členským státům vnést světlo do odvětví kryptoaktiv

Rada dne 16. května dosáhla politické dohody ohledně nových pravidel daňové transparentnosti (směrnice DAC 8), jimiž se budou muset řídit všichni poskytovatelé služeb, kteří usnadňují transakce s kryptoaktivy zákazníkům s bydlištěm v EU. Nová pravidla doplňují podle návrhu Komise nařízení o trzích s kryptoaktivy (MiCA) a nařízení týkající se převodů finančních prostředků (TFR) a jsou plně v souladu s iniciativou OECD k vytvoření rámce pro podávání zpráv o kryptoaktivech. Spravedlivé a účinné zdanění má zásadní význam pro zabezpečení příjmů k financování veřejných investic a služeb a zároveň k vytvoření podnikatelského prostředí, v němž se daří inovacím. Daňové správy jednotlivých států však v současné době postrádají informace, které by jim umožnily sledovat výnosy z používání kryptoaktiv. Navrhovaná směrnice si klade za cíl zlepšit schopnost členských států odhalovat a potírat daňové podvody, daňové úniky a vyhýbání se daňovým povinnostem, jelikož se bude od všech poskytovatelů služeb kryptoaktiv usazených v EU (bez ohledu na jejich velikost) vyžadovat, aby oznamovali transakce klientů s bydlištěm v EU. Kromě toho se oblast působnosti aktualizované směrnice rozšiřuje tak, aby zahrnovala oznamovací povinnosti finančních institucí týkající se elektronických peněz a digitálních měn centrálních bank a automatickou výměnu informací o předběžných daňových rozhodnutích s přeshraničním prvkem používaných fyzickými osobami.

Nové požadavky na podávání zpráv o kryptoaktivech, elektronických penězích a digitálních měnách centrálních bank vstoupí v platnost 1. ledna 2026. Konečné přijetí nových pravidel bude možné, až Evropský parlament vydá poradní stanovisko.

Podrobné informace jsou k dispozici v angličtině zde: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/tax-co-operation-and-control/general-overview/enhanced-administrative-cooperation-field-direct-taxation_en

Politická dohoda EP a Rady o zvýšení ochrany evropských řemeslných a průmyslových výrobků v EU i mimo ni

Evropský parlament a Rada dosáhly dne 3. května předběžné politické dohody o novém nařízení na ochranu duševního vlastnictví u řemeslných a průmyslových výrobků, které dokládají originalitu a autentičnost tradičních dovedností z regionů, odkud pocházejí.

Nařízení se bude vztahovat na výrobky jako sklo, textilie, porcelán, přístroje, keramika, hodiny kukačky, hudební nástroje či nábytek. Příkladem produktů, které budou moci tohoto nového režimu ochrany zeměpisných označení využívat, je muránské sklo, donegalský tvíd, limožský porcelán, solingenské přístroje, nože z Albacete nebo boleslawiecká keramika. Umožní výrobcům v EU chránit řemeslné a průmyslové výrobky a jejich tradiční know-how v Evropě i mimo ni, a to i v on-line prostředí. Spotřebitelům nařízení umožní snadněji rozpoznat kvalitu takových výrobků a činit informovanější rozhodnutí. Zajistí rovněž, aby tradiční řemesla a průmyslové výrobky

získaly stejné postavení jako chráněná zeměpisná označení, která již existují v oblasti zemědělství.

Nařízení o zeměpisných označeních řemeslných a průmyslových výrobků konkrétně zavádí: celounijní ochranu zeměpisných označení řemeslných a průmyslových výrobků a upraví stávající roztříštěnou a částečnou ochranu, která je poskytována na vnitrostátní úrovni; usnadní on-line ochranu zeměpisných označení řemeslných a průmyslových výrobků i zásahy proti padělaným výrobkům; zavedením dvoustupňového postupu podávání žádostí umožní jednoduchou a nákladově efektivní registraci - výrobci své žádosti o zeměpisná označení podají určeným orgánům členských států, které by pak úspěšné žádosti předkládaly k dalšímu hodnocení a schválení Úřadu Evropské unie pro duševní vlastnictví (EUIPO). Přímý postup podávání žádostí u úřadu EUIPO bude také možný pro členské státy, které nemají zaveden vnitrostátní postup registrace. Nařízení nabízí výrobcům možnost, aby sami deklarovali soulad svých výrobků se specifikacemi výrobku. Umožní rovněž chránit výrobky ve všech zemích, které jsou signatáři Ženevského aktu o označeních původu a zeměpisných označeních Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO), k němuž EU přistoupila v listopadu 2019 a který se vztahuje na zeměpisná označení řemeslných a průmyslových výrobků.

Návrh nařízení je k dispozici v angličtině zde: https://single-market-economy.ec.europa.eu/publications/regulation-geographical-indications-craft-and-industrial-products-documents_en

Boj proti korupci: přísnější pravidla v EU i ve světě

Evropská komise dne 3. května přijala opatření v boji proti korupci nejen v EU, ale i ve světě. Předložené protikorupční návrhy představují milník v boji proti korupci na vnitrostátní i unijní úrovni. Na základě již zavedených opatření chce Komise lépe začlenit prevenci korupce do koncepce politických opatření a programů EU a aktivně podporovat členské země EU při zavádění účinných protikorupčních opatření a právních předpisů. Prostřednictvím výročních zpráv o právním státu Komise rovněž monitoruje vývoj v této oblasti na vnitrostátní úrovni a identifikuje výzvy a problémy související s doporučeními členským zemím. Nový soubor opatření zahrnuje přísnější pravidla, která kriminalizují trestné činy korupce a harmonizují tresty v celé EU. Komise rovněž podpořila návrh vysokého představitele pro SZPB na zavedení zvláštního režimu sankcí v rámci společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP), který se zaměřuje na závažné korupční činy ve světě.

Ve společném sdělení se zaměřuje na posílení celounijní sítě boje proti korupci, která sdružuje donucovací orgány, veřejné orgány, odborníky z praxe, občanskou společnost a další zúčastněné strany, bude působit jako katalyzátor prevence korupce v celé EU a bude rozvíjet osvědčené postupy a praktické pokyny.

Evropská komise dále navrhuje novou směrnici o boji proti korupci, která usiluje o modernizaci stávajícího protikorupčního právního rámce EU prostřednictvím prevenčních opatření, jako je: zvyšování povědomí o korupci prostřednictvím informačních a osvětových kampaní a výzkumných a vzdělávacích programů s cílem snížit riziko korupce a s ní souvisejících trestných činů; zajištění odpovědnosti veřejného sektoru uložením povinnosti členským zemím přijmout účinná opatření

týkající se otevřeného přístupu k informacím veřejného zájmu, zveřejňování a řešení střetů zájmů ve veřejném sektoru, zveřejňování a ověřování majetku veřejných činitelů a regulace interakce mezi soukromým a veřejným sektorem; zřízení specializovaných protikorupčních orgánů a zajištění odpovídajících zdrojů a odborné přípravy pro orgány odpovědné za prevenci korupce a boj proti ní.

Návrh směrnice zároveň rozšiřuje definice trestných činů stíhaných jako korupce tak, aby zahrnovaly nejen úplatkářství, ale také zpronevěru, nepřímé úplatkářství, zneužití funkce a také maření spravedlnosti a nezákonné obohacování v souvislosti s korupčními trestnými činy a zvyšuje úroveň trestních sankcí pro fyzické i právnické osoby a harmonizuje přitěžující a polehčující okolnosti. Členské země EU budou muset zajistit, aby donucovací orgány a žalobci měli pro boj proti korupci k dispozici vhodné vyšetřovací nástroje, tedy aby výsady a imunita mohly být během vyšetřování korupce včas zrušeny prostřednictvím účinného a transparentního postupu předem stanoveného zákonem; a stanoví minimální pravidla pro promlčecí lhůty s cílem zajistit dostatek času na to, aby mohli být obvinění z trestných činů korupce postaveni před soud. Navrhovanou směrnicí o boji proti korupci budou muset nejdříve projednat a přijmout Evropský parlament a Rada, rámeček sankcí SZBP zaměřených na korupci pak pouze Rada.

Podrobné informace včetně navrhované legislativy jsou k dispozici v angličtině zde: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/corruption_cs

Rada dále dne 4. května schválila své závěry, které zdůrazňují význam začlenění výrazného protikorupčního aspektu do veškerého úsilí v oblasti rozvoje. Odhaduje se, že negativní ekonomický dopad korupce se rovná devítinásobku celosvětové oficiální rozvojové pomoci. Korupce dle Rady narušuje demokracii, důvěru v instituce, právní stát a uplatňování a požívání lidských práv. Korupce je jednou z hlavních překážek vymýcení chudoby, neboť nejvíce dopadá na chudé a na osoby a skupiny v nejzranitelnějším postavení. Rovněž prohlubuje nerovnosti a neúměrně postihuje ženy, dívky a osoby se zdravotním postižením. Korupce navíc podporuje existenci organizované trestné činnosti a má negativní dopad na bezpečnost a stabilitu na všech úrovních.

Závěry Rady, včetně návrhu opatření jsou k dispozici v češtině zde: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9015-2023-INIT/cs/pdf>

Boj proti praní peněz: Rada přijala pravidla, která zajistí sledovatelnost převodů kryptoaktiv

Rada dne 16. května přijala aktualizovaná pravidla týkající se informací doprovázejících převody peněžních prostředků, včetně kryptoaktiv. Díky tomu bude při směnách kryptoaktiv zajištěna finanční transparentnost a v EU vznikne pevný rámeček, který bude v souladu s nejpřísnějšími mezinárodními standardy pro směnu kryptoaktiv a zabrání využívání kryptoaktiv k trestné činnosti. Podle nových pravidel jsou poskytovatelé služeb s kryptoaktivy povinni shromažďovat a zpřístupňovat určité informace o odesílateli a příjemci převodů kryptoaktiv, která nabízejí, a to bez ohledu na množství kryptoaktiv, s nimiž se obchoduje. Tím se zajišťuje sledovatelnost převodů. Návrh nařízení je součástí balíčku legislativních návrhů na posílení pravidel EU pro boj proti praní peněz a financování terorismu, který Komise předložila dne

20. července 2021. Balíček rovněž obsahuje návrh na zřízení nového orgánu EU pro boj proti praní peněz. Rada se dohodla na svém postoji k návrhu týkajícímu se převodů peněžních prostředků dne 1. prosince 2021. Třístranná jednání byla zahájena 28. dubna 2022 a skončila dosažením předběžné dohody dne 29. června 2022. Dnešní formální přijetí je posledním krokem v legislativním procesu.

Kompletní text nařízení je k dispozici v češtině zde:

<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/PE-53-2022-INIT/cs/pdf>

Rada potvrdila termín konání příštích voleb do Evropského parlamentu ve dnech 6. až 9. června 2024

Rada dne 22. května potvrdila, že nadcházející volby do Evropského parlamentu se budou konat ve dnech 6. až 9. června 2024. Jedná se o termín platný podle unijního aktu o volbách, který stanoví, že volby do Evropského parlamentu se konají každých pět let, od čtvrtka do neděle, obvykle v prvním celém červnovém týdnu. Tento termín byl potvrzen po výměně názorů v rámci přípravných orgánů Rady. Členské státy nyní v souladu se svými příslušnými právními a ústavními rámci určí datum nebo data v období od 6. do 9. června 2024, kdy se budou v jejich zemi konat volby.

Rada se dohodla na postoji k návrhu nařízení o okamžitých platbách

Rada se dne 22. května dohodla na postoji k návrhu o okamžitých platbách, jehož cílem je zlepšit dostupnost okamžitých plateb v eurech pro každého, kdo má bankovní účet v EU a v zemích EHP. Okamžité platby umožňují lidem převádět peníze do deseti vteřin, a to i mimo pracovní dobu bank, a nejen v rámci jedné země, ale i do jiného členského státu EU. Podle navržených pravidel budou mít poskytovatelé platebních služeb, jako jsou banky, které poskytují standardní bezhotovostní převody v eurech, povinnost nabízet také službu zasílání a přijímání okamžitých plateb v eurech. Případné poplatky přitom nesmí být vyšší než poplatky, které účtují za standardní bezhotovostní převody. Rada ve svém postoji upřesňuje, že v členských státech eurozóny budou nová pravidla zavedena rychleji. U poskytovatelů platebních služeb, kteří se nacházejí v členských státech mimo eurozónu, bude zavádění probíhat postupně. V první fázi budou muset provádět okamžité platby pouze v pracovní době. Ve druhé etapě se pak u nich budou uplatňovat stejná pravidla jako u poskytovatelů platebních služeb v eurozóně. Důvodem tohoto postupného zavádění je reakce na obavu, že mimo běžnou pracovní dobu by poskytovatelé platebních služeb mimo eurozónu mohli narážet na problémy s přístupem k likviditě v eurech. Členské státy si přejí sledovat vývoj poplatků za vnitrostátní a přeshraniční bezhotovostní převody i okamžité převody v národních měnách členských států a v eurech. Rada proto do návrhu vložila ustanovení o přezkumu, ve kterém se Komise žádá o předložení zprávy obsahující analýzu vývoje těchto poplatků v průběhu času. Následovat bude jednání s Evropským parlamentem o konečném znění návrhu.

Postoj Rady je k dispozici v angličtině zde:

<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9291-2023-INIT/en/pdf>

Rada vyzývá k transparentnímu, spravedlivému a otevřenému přístupu k akademické publikační činnosti

Rada EU dne 23. května přijala závěry o „vysoce kvalitní, transparentní, otevřené, důvěryhodné a spravedlivé akademické publikační činnosti“, v nichž vyzývá k okamžitému a neomezenému otevřenému přístupu při zveřejňování výzkumu využívajícího veřejné finanční prostředky. Vědecké články a jiné formy akademické publikační činnosti jsou i nadále hlavním prostředkem šíření výsledků výzkumu a vědeckých poznatků. Zdaleka ne všechny články jsou však k dispozici jiným výzkumným pracovníkům nebo jiným zainteresovaným čtenářům. Náklady na přístup k vědeckým článkům na zpoplatněných stránkách a na jejich publikování přestávají být udržitelné a publikační kanály pro výzkumné pracovníky jsou často v rukou soukromých společností, kterým většinou patří i práva duševního vlastnictví k těmto článkům. Zásadní význam pro zajištění kontroly kvality článků má jejich vzájemné hodnocení v rámci recenzního řízení – tento systém však čelí různým výzvám, jako je zvýšený počet předložených publikací a přetížení hodnotitelů. Je třeba se zabývat rovněž otázkou predátorských publikací a pochybnými způsoby zveřejňování.

Rada proto v závěrech vyzývá Komisi a členské státy, aby podporovaly politiky zaměřené na takový model akademické publikační činnosti, který by byl neziskový, otevřený a víceformátový, bez jakýchkoli nákladů pro autory nebo čtenáře. Rada vybízí k vnitrostátním politikám a pokynům v oblasti otevřeného přístupu, díky kterým se okamžitě zcela zpřístupní akademické publikace na základě otevřených licencí. V závěrech se uznává pozitivní vývoj, pokud jde o sledování pokroku, například v rámci evropského cloudu pro otevřenou vědu (European Open Science Cloud, EOSC), a navrhuje zahrnout monitorování otevřené vědy do monitorovacího mechanismu Evropského výzkumného prostoru. Rovněž se v nich členské státy vyzývají, aby podporovaly pilotní program Open Research Europe (za účelem vytvoření široké publikační služby pro oblast výzkumu s otevřeným přístupem), a podporovaly také používání softwaru s otevřeným zdrojovým kódem a otevřených standardů.

Závěry Rady jsou k dispozici v češtině zde:

<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9616-2023-INIT/cs/pdf>

Závěry Rady ohledně potřeby posilovat odolnost EU vůči kybernetickým hrozbám

Rada dne 23. května schválila své závěry o kybernetické obraně, v nichž zdůrazňuje, že by EU a její členské státy měly dále posilovat svou odolnost vůči kybernetickým hrozbám a zvyšovat společnou kybernetickou bezpečnost EU a její kybernetickou obranu proti nepřátelskému chování a aktům agrese v kyberprostoru. Rada vítá společné sdělení Evropské komise a vysokého představitele o politice EU v oblasti kybernetické obrany z listopadu 2022 a zdůrazňuje, že je důležité podstatně investovat, a to jednotlivě i společně, do zvyšování odolnosti a zavádění schopností v oblasti kybernetické obrany v celém spektru. V tomto ohledu mohou mít klíčový význam rámce spolupráce EU a finanční pobídky.

V souladu se Strategickým kompasem se v závěrech vybízejí členské státy i další příslušní aktéři, aby v zájmu silnější kybernetické obrany jednali společně, a aby za tímto účelem posílili spolupráci a koordinaci v rámci EU a členských států, mezi vojenskými a civilními kybernetickými komunitami a mezi veřejným a důvěryhodným soukromým ekosystémem. Rada vítá návrh na zřízení koordinačního střediska EU pro kybernetickou obranu, díky němuž se má zlepšit koordinace a informovanost o situaci, a to zejména velitelů misí a operací EU, a posílit širší velitelská a řídicí struktura EU. Rada členské státy vybídla, aby zabezpečily obranný ekosystém EU, a aby za tímto účelem dále rozvíjely své vlastní schopnosti umožňující provádět operace kybernetické obrany, včetně případných proaktivních obranných opatření, jejichž cílem je chránit před kybernetickými útoky, odhalovat je, zabraňovat jim a odstrašovat od nich. EU a její členské státy by měly snížit svou strategickou závislost u všech schopností a dodavatelských řetězců a vyvíjet a osvojovat si špičkové technologie v oblasti kybernetické obrany. V tomto ohledu je rovněž třeba posílit evropskou technologickou a průmyslovou základnu obrany. Rada dále členské státy naléhavě vyzývá, aby investovaly do interoperabilních schopností kybernetické obrany, mimo jiné aby za tímto účelem vypracovaly soubor dobrovolných závazků pro další rozvoj vnitrostátních schopností kybernetické obrany a aby řešily značný nedostatek dovedností v oblasti kybernetické bezpečnosti a využily synergie mezi vojenskými, civilními a donucovacími iniciativami.

Závěry Rady jsou k dispozici v angličtině zde:

<https://www.consilium.europa.eu/media/64526/st09618-en23.pdf>

AI Act: Výbory Evropského parlamentu IMCO a LIBE schválily mandát k vyjednávání o návrhu aktu o umělé inteligenci

Výbory EP IMCO a LIBE schválily dne 11. května svůj postoj k návrhu nařízení o umělé inteligenci. Postoj nyní musí schválit EP na Plenárním zasedání 13. června. EP se ve svých pozměňovacích návrzích k návrhu Komise snaží zajistit, aby na systémy umělé inteligence dohlíželi lidé, byly bezpečné, transparentní, sledovatelné, nediskriminační a šetrné k životnímu prostředí. Chtějí také mít jednotnou definici umělé inteligence navrženou tak, aby byla technologicky neutrální, aby ji bylo možné aplikovat na systémy umělé inteligence dneška i zítřka.

Pravidla se řídí přístupem založeným na riziku a stanovují povinnosti pro poskytovatele a uživatele v závislosti na úrovni rizika, které může umělá inteligence generovat. Systémy umělé inteligence s nepřijatelnou mírou rizika pro bezpečnost lidí by byly přísně zakázány, včetně systémů, které používají podprahové nebo účelově manipulativní techniky, využívají zranitelnosti lidí nebo se používají pro sociální bodování (klasifikace lidí na základě jejich sociálního chování, socioekonomického postavení, osobního vlastnosti). Poslanci oproti Komisi podstatně upravili seznam tak, aby zahrnoval zákazy rušivého a diskriminačního používání systémů umělé inteligence, jako jsou: systémy vzdálené biometrické identifikace „v reálném čase“ ve veřejně přístupných prostorách; „Poštovní“ vzdálené biometrické identifikační

systemy, s jedinou výjimkou orgánů činných v trestním řízení pro stíhání závažných trestných činů a pouze po soudním povolení; biometrické kategorizační systémy využívající citlivé charakteristiky (např. pohlaví, rasa, etnická příslušnost, státní občanství, náboženství, politická orientace); prediktivní policejní systémy (založené na profilování, umístění nebo minulém kriminálním chování); systémy rozpoznávání emocí v oblasti vymáhání práva, správy hranic, na pracovišti a ve vzdělávacích institucích; a nerozlišující seškrabování biometrických dat ze sociálních médií nebo záběrů CCTV za účelem vytváření databází pro rozpoznávání obličejů (porušování lidských práv a práva na soukromí). Poslanci EP rovněž zahrnují povinnosti pro poskytovatele základních modelů zaručit silnou ochranu základních práv, zdraví a bezpečnosti a životního prostředí, demokracie a právního státu. Museli by posoudit a zmírnit rizika, splnit požadavky na design, informace a ochranu životního prostředí a zaregistrovat se v celounijní databázi. Generativní základní modely, jako je GPT, by musely splňovat další požadavky na transparentnost, jako je zveřejňování, že obsah byl vytvořen umělou inteligencí, navrhování modelu tak, aby zabránil generování nelegálního obsahu a zveřejňování souhrnů dat chráněných autorským právem používaných pro školení.

Návrh stanoví výjimky z pravidel pro výzkumné účely a podporuje regulační sandbaxy neboli kontrolovaná prostředí zřízená veřejnými orgány za účelem testování umělé inteligence před jejím nasazením.

Kompromisní text EP je k dispozici v angličtině zde: <https://www.europarl.europa.eu/resources/library/media/20230516RES90302/20230516RES90302.pdf>

Nový výbor CCBE pro mladé advokáty

Rada evropských advokátních komor (CCBE) zřídila nový výbor pro mladé advokáty. Hlavním cílem Výboru je identifikovat a řešit otázky, které jsou zvláště důležité pro advokáty na začátku jejich profesní kariéry a rovněž zohlednit ve formování postojů CCBE zájmy a názory nastupující generace advokátů na to, jak by se měla advokacie vyvíjet a reflektovat společenské potřeby v digitálním věku.

Evropský parlament schválil přistoupení Evropské unie k Úmluvě o prevenci a potírání násilí na ženách

Evropský parlament na svém plenárním zasedání dne 10. května schválil přistoupení EU k Istanbulské úmluvě. EU podepsala Istanbulskou úmluvu, první právně závazný mezinárodní nástroj pro prevenci a boj proti násilí na ženách a dívkách, před šesti lety. Navzdory opakovaným výzvám Parlamentu neratifikovalo kvůli odmítavému postoji několika členských států. Posudek Soudního dvora EU ze dne 6. října 2021 však potvrdil, že Evropská unie může Istanbulskou úmluvu ratifikovat i v případě, že na ratifikaci nepanuje mezi členskými státy jednomyslný souhlas. Soudní dvůr konstatoval, že akt o uzavření úmluvy může být rozdělen na dvě samostatná rozhodnutí. V souladu s tím poslanci ve středu schválili udělení souhlasu ve dvou oddělených hlasováních: povinnosti orgánů EU a veřejné správy; a justiční spolupráce v trestních věcech, azyl a zásada nenavracení. Přistoupení EU k Istanbulské úmluvě

nezbavuje členské státy povinnosti ratifikovat ji, EP proto vyzval zbývajících šest zemí - Bulharsko, Česko, Maďarsko, Lotyšsko, Litvu a Slovensko - aby úmluvu neprodleně ratifikovaly.

Rozprava na plenárním zasedání je k dispozici zde: <https://www.europarl.europa.eu/plenary/en/vod.html?mode=chapter&vodLanguage=EN&internalEPId=1683639544543&providerMeetingId=4486ee4f-bdd2-4caa-c3c5-08db4baa428a#>

Spyware: Výbor EP PEGA varuje před ohrožením demokracie a požadují reformy

Výbor EP pro vyšetřování spywaru (PEGA) dne 8. května přijal závěrečnou zprávu a doporučení, v nichž odsoudil zneužívání spywaru v několika členských státech EU a stanovil cestu vpřed. Poslanci ve zprávě odsuzují závažná porušení práva EU v Polsku a Maďarsku, kde příslušné vlády zrušily mechanismy nezávislého dohledu. V případě Maďarska europoslanci tvrdí, že použití spywaru bylo „součástí promyšlené a strategické kampaně za zničení svobody médií a svobody projevu ze strany vlády“. V Polsku bylo používání Pegasu součástí „systému sledování opozice a kritiků vlády – navrženého k udržení vládnoucí většiny a vlády u moci“. Za účelem nápravy europoslanci vyzývají Maďarsko a Polsko, aby vyhověly rozsudkům Evropského soudu pro lidská práva a obnovily nezávislost soudů a orgány dohledu. Měly by také zajistit nezávislé a konkrétní soudní povolení před nasazením spywaru a následné soudní přezkoumání, zahájit věrohodná vyšetřování případů zneužívání a zajistit občanům přístup k řádné právní nápravě. Pokud jde o Řecko, europoslanci uvedli, že používání spywaru „se nezdá být součástí integrální autoritářské strategie, ale spíše nástrojem využívaným ad hoc k politickým a finančním ziskům“. Přestože má Řecko „v zásadě poměrně pevný právní rámec“, legislativní změny oslabily záruky. Pokud jde o Španělsko, europoslanci zjistili, že země „má nezávislý soudní systém s dostatečnými zárukami“, ale některé otázky ohledně používání spywaru přetrvávají. Poslanci berou na vědomí, že vláda již pracuje na odstranění nedostatků, a vyzývají úřady, aby zajistily „úplné, spravedlivé a účinné“ vyšetřování, zejména 47 případů, kdy není jasné, kdo povolil rozmístění spywaru, a aby zajistily, že obětem sledování jsou k dispozici efektivní opravné prostředky.

Aby bylo možné okamžitě zastavit nezákonné praktiky spywaru, poslanci se domnívají, že spyware by měl být používán pouze v členských státech, kde byla obvinění ze zneužívání spywaru důkladně prošetřena, národní legislativa je v souladu s doporučeními Benátské komise a Soudního dvora EU a Evropského soudu pro lidská práva. Europol je zapojen do vyšetřování a vývozní licence, které nejsou v souladu s pravidly kontroly vývozu, byly zrušeny. Do prosince 2023 by Komise měla ve veřejné zprávě posoudit, zda byly tyto podmínky splněny. Poslanci chtějí pravidla EU o používání spywaru orgány činnými v trestním řízení, které by měly být povoleny pouze ve výjimečných případech na předem definovaný účel a na omezenou dobu. Argumentují tím, že data na něž se vztahuje advokátní tajemství nebo patřící politikům, lékařům nebo médiím by měla být chráněna před sledováním, pokud neexistují důkazy o trestné činnosti. Poslanci také navrhují povinná oznámení pro cílené subjekty a pro necílené subjekty, jejichž údaje byly zpřístupněny v rámci

sledování někoho jiného, nezávislý dohled poté, co k němu došlo, smysluplné právní prostředky nápravy a normy pro přípustnost důkazů shromážděných pomocí spywaru.

O zprávě bude hlasovat EP na plenárním zasedání v polovině června.

Zpráva je ve stávající podobě k dispozici v angličtině zde: <https://emeeting.europarl.europa.eu/emeeting/committee/en/agenda/202305/PEGA>

FRA zpráva: Dohled zpravodajskými službami: více orgánů dohledu, ale žádný přístup k opravným prostředkům

Agentura EU pro základní práva (FRA) zveřejnila dne 24. května svou aktualizovanou zprávu, která se zaměřuje na vývoj zákonů o zpravodajských službách v celé EU od roku 2017, kde nyní působí 18 odborných orgánů (v roce 2017 to bylo 16 v EU 28). Zpráva popisuje pět různých modelů dohledu, které ukazují, že systémy se v rámci EU velmi liší. Zpráva se dále zaměřuje na analýzu opravných prostředků - přístup k účinným opravným prostředkům je pro osoby, které tvrdí, že zpravodajské služby porušily jejich práva, stále obtížný. Reforma ochrany údajů EU z roku 2016 změnila zapojení vnitrostátních orgánů pro ochranu údajů. Některé země EU opravné pravomoci úřadů omezily, jiné je posílily. Stejně jako v roce 2017 FRA má za to, že země EU musí respektovat lidská práva a zároveň chránit veřejnost před bezpečnostními hrozbami. Toho lze dosáhnout silným dohledem a přístupem k účinným opravným prostředkům.

Zpráva FRA je k dispozici v anglickém jazyce zde: <https://fra.europa.eu/en/publication/2023/surveillance-update>

JUDIKATURA

SDEU: Rozsudek Soudního dvora ve věci C-817/21, Inspekția Judiciară, ze dne 11. května 2023

Orgán pověřený disciplinárními řízeními proti soudcům musí být nezávislý a nestranný. Pravidla přezkumu činnosti jeho ředitele musí být koncipována tak, aby rozptýlila jakékoli důvodné pochybnosti v tomto ohledu.

V Rumunsku podala strana v několika trestních řízeních u příslušného soudního inspektorátu několik disciplinárních stížností proti některým dotčeným soudcům a státním zástupcům. Vzhledem k tomu, že o všech těchto stížnostech bylo rozhodnuto o odložení, podala tato strana stížnost proti hlavnímu inspektorovi, ohledně níž bylo rovněž rozhodnuto o odložení řízení. Poté se obrátila na odvolací soud v Bukurešti, aby napadl tato rozhodnutí o odložení, přičemž zejména tvrdila, že není možné zahájit disciplinární řízení z důvodu koncentrace pravomocí v rukou hlavního inspektora. Taková koncentrace pravomocí je podle jejího názoru v rozporu s unijním právem. Odvolací soud v Bukurešti položil v tomto ohledu Soudnímu dvoru předběžnou otázku. Dnešním rozsudkem Soudní dvůr potvrdil svou judikaturu, podle níž i když je organizace soudnictví záležitostí členských států, výkon této pravomoci musí být v

souladu s unijním právem. Disciplinární režim použitelný na soudce, kteří mohou být vyzváni k uplatňování unijního práva, jako takový musí poskytovat nezbytné záruky, aby se zabránilo jakémukoli riziku, že bude použit jako nástroj politické kontroly nad jejich činností. Pravidla upravující organizaci a fungování orgánu příslušného k vedení disciplinárních vyšetřování a disciplinárních řízení proti soudcům a státním zástupcům musí být v důsledku toho v souladu s požadavky vyplývajícími z unijního práva, a zejména z právního státu.

Za účelem ověření, zda tomu tak skutečně je, Soudní dvůr upřesňuje, že předkládajícímu soudu přísluší posoudit rumunskou právní úpravu jako takovou a v jejím vnitrostátním právním a skutkovém kontextu. Pokud jde o skutečnosti relevantní pro účely provedení tohoto posouzení, je třeba uvést, že podle rumunského práva mohou být disciplinární sankce, jejichž cílem je sankcionovat zneužití ze strany hlavního inspektora, zahájena pouze zaměstnancem, jehož služební postup do značné míry závisí na rozhodnutích hlavního inspektora. Kromě toho mohou být rozhodnutí týkající se hlavního inspektora přezkoumána zástupcem hlavního inspektora, který byl jmenován hlavním inspektorem a jehož funkční období skončí současně s funkčním obdobím hlavního inspektora. Takový disciplinární režim, s výhradou ověření, které provede odvolací soud v Bukurešti, brání účinnému zahájení disciplinárního řízení proti hlavnímu inspektorovi. Rozhodnutí nepřijmout další opatření ve věci stížnosti proti hlavnímu inspektorovi může být přezkoumáno a může případně mohlo vést ke zrušení rozhodnutí o odložení dalších opatření. Soudní dvůr v tomto ohledu připomíná, že pokud by uvedený soud dospěl k závěru, že činnost vrchního inspektora nemůže být v rámci právní úpravy dotčené v původním řízení předmětem skutečné a účinné kontroly, bylo by třeba mít za to, že tato právní úprava není koncipována tak, aby o ní nebylo možné rozumně pochybovat, že pravomoci a funkce soudního inspektorátu nebudou využívány jako nástroj k vyvíjení tlaku na soudní činnost nebo politické kontroly nad ní. Pokud jde o vnitrostátní právní a skutkový kontext, zdá se, že pravomoci vrchního inspektora byly posíleny v širším kontextu reforem týkajících se organizace rumunského soudnictví, jejichž účelem nebo účinkem je omezit záruky nezávislosti a nestrannosti rumunských soudců. Navíc se zdá, že hlavní inspektor je úzce spojen s výkonnou nebo zákonodárnou mocí. Konečně je třeba rovněž zohlednit skutečnou praxi vrchního inspektora při výkonu jeho pravomocí, které mohou být použity pro účely politické kontroly soudní činnosti.

Úplné znění rozsudku je k dispozici v češtině zde:

<https://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?num=C-817/21>

SDEU: Rozsudek Soudního dvora ve věci C-176/22, BK a ZhP, ze dne 17. května 2023

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce předložená Soudnímu dvoru nebrání předkládajícímu soudu, aby zčásti pokračoval v původním řízení. Předkládající soud může činit procesní úkony, které pokládá za nezbytné, jako je dokazování, jež mu nebrání, aby vyhověl následné odpovědi Soudního dvora.

Bulharské státní zastupitelství obžalovalo dva policejní vyšetřovatele z korupce. Jeden z nich zpochybnil právní kvalifikaci činu jako korupce, jak ji provedlo státní zastupitelství. Bulharský soud, k němuž byla obžaloba podána, si klade otázku

ohledně své pravomoci změnit kvalifikaci dotčeného trestného činu bez toho, aby předem informoval stíhanou osobu. Obrátil se tedy v této souvislosti na Soudní dvůr s (první) žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce. Tato žádost je předmětem jiné věci C-175/22, kterou Soudní dvůr dosud projednává. Bulharský soud si dále klade otázku, zda musí přerušit řízení jako celek až do obdržení odpovědi Soudního dvora, nebo zda naopak může pokračovat v šetření ve věci a zejména v dokazování, přičemž samozřejmě nevydá žádné rozhodnutí ve věci samé, dokud neobdrží uvedenou odpověď. K vyjasnění této další otázky tedy předložil Soudnímu dvoru druhou žádost o rozhodnutí o předběžné otázce.

Soudní dvůr na ni rozsudkem odpověděl, že unijní právo nebrání tomu, aby vnitrostátní soud, který předložil Soudnímu dvoru žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, přerušil původní řízení, jen pokud jde o aspekty tohoto řízení, které mohou být dotčeny odpovědí Soudního dvora na tuto žádost. Zachování užitečného účinku řízení o předběžné otázce totiž není v praxi znemožněno nebo nadměrně ztíženo vnitrostátním pravidlem, které umožňuje pokračovat, mezi dnem podání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce a dnem vydání odpovědi Soudního dvora, v původním řízení za účelem provedení některých procesních úkonů. Jde o úkony, které předkládající soud pokládá za nezbytné a které se týkají aspektů nesouvisejících s položenými předběžnými otázkami, tedy procesních úkonů, které nemohou předkládajícímu soudu zabránit, aby ve sporu v původním řízení vyhověl odpovědi Soudního dvora. Vzhledem k tomu, že žádost o rozhodnutí o předběžné otázce může být předložena Soudnímu dvoru již v rané fázi původního řízení, musí mít předkládající soud možnost, aby při čekání na odpověď na tuto žádost v tomto řízení pokračoval.

Úplné znění usnesení je k dispozici v češtině zde: <https://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?num=C-176/22>

ELSP: Rozsudek ve věci Strassenmeyer proti Německu (stížnost č. 57818/18) ze dne 2. května 2023

Evropský soud pro lidská práva jednomyslně rozhodl, že nedošlo k porušení čl. 6 odst. 1 a 3 (d) Úmluvy o lidských právech a základních svobodách (právo na spravedlivý proces, právo vyslyšet svědky a být informován o možnosti ustanovení obhájce soudem). Příklad se týká odsouzení stěžovatele za vraždu, které bylo založeno zejména na výpovědi spoluobviněných v přípravném řízení, kteří následně odmítli před soudem vypovídat. Policie také před výslechem stěžovatele neinformovala o jeho právu mít soudem ustanoveného obhájce.

V roce 2014 byl stěžovatel zatčen z důvodu podezření spáchání trestného činu vraždy, ke kterému došlo v České republice. Před výslechem byl stěžovatel písemně poučen o svém právu nevypovídat a o právu poradit se s obhájcem. Vzhledem k použití zastaralého formuláře, který nereflektoval nedávnou změnu právních předpisů, však nebyl informován o svém právu na přidělení obhájce ustanoveného soudem. V roce 2016 soud odsoudil osobu K. a stěžovatele za vraždu, když dospěl k závěru, že navzdory skutečnosti, že obžaloba ani stěžovatel nemohli klást spoluobviněným, kteří se rozhodli nevypovídat, otázky týkající se jejich výpovědí v přípravném řízení, měl k dispozici dostatečné důkazy pro jejich odsouzení. S odvoláním na článek 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy měl stěžovatel za to, že trestní řízení proti němu bylo

nespravedlivé. Zejména poukazoval na nemožnost vyslechnout spoluobviněné. S odvoláním na článek 5 § 1 písm. c) a článek 6 § 1 Úmluvy si dále stěžoval, že žádný z obviněných nebyl před výsledkem policíí informován o svém právu na soudem ustanoveného obhájce. Ve věci též intervenovala v postavení třetí strany Německá federální advokátní komora (BRAK). Uvedla, že skutečnost, že spoluobvinění využili svého práva nevypovídat, nelze považovat za následný důvod pro připuštění neproověřené výpovědi z přípravného řízení jako důkazu. Pokud jde o vyvažující faktory, BRAK měla za to, že obhájce stěžovatele měl mít možnost klást spoluobviněným otázky během vyšetřovací fáze řízení. BRAK dále uvedla, že připuštění výpovědi z přípravného řízení jako důkazu navzdory skutečnosti, že obvinění nebyli informováni o svém právu na soudem ustanoveného obhájce, bylo v rozporu s čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy. V tomto ohledu poukázala na to, že neustanovení obhájce v případech, kdy to zákon vyžaduje, představuje důvod k podání opravného prostředku podle vnitrostátního práva. Podobná ochrana však neexistovala pro fázi přípravného řízení, kde byl tento nedostatek zohledněn pouze při posuzování celkové spravedlnosti řízení.

ESLP konstatoval, že stížnost stěžovatele se týká různých, ale vzájemně souvisejících otázek. Pokud si stěžovatel stěžuje na četné procesní vady, může ESLP postupně přezkoumat různé důvody, které vedly ke stížnosti a posoudit spravedlivost řízení jako celku. Takto to ESLP učinil v tomto případě. Analýzu zahájil zkoumáním údajného porušení práva stěžovatele na výslech spoluobviněných a poté se zaměřil na otázku, zda fakt, že stěžovatel a spoluobvinění nebyli informováni o právu na soudem ustanoveného obhájce, vedl k porušení čl. 6 Úmluvy. Stran porušení práva stěžovatele na výslech spoluobviněných ESLP konstatoval, že s ohledem na důkazy podporující výpovědi z přípravného řízení, které měl německý krajský soud k dispozici, a na jeho důkladné odůvodnění v tomto ohledu, má ESLP za to, že tyto vyvažující faktory umožnily spravedlivé a řádné posouzení spolehlivosti neproověřených důkazů/výpovědí. ESLP tedy konstatoval, že stěžovatelovo právo na obhajobu nebylo omezeno v míře neslučitelné se zárukami stanovenými v článku 6 Úmluvy a neshledal žádné porušení článku 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy z důvodu nemožnosti stěžovatele vyslechnout spoluobviněné.

Pokud jde o fakt, že stěžovatel a spoluobvinění nebyli informováni o právu na soudem ustanoveného obhájce ESLP poznamenává, že stěžovatel sice učinil výpověď na policii, ale pouze popřel, že by se na trestném činu podílel. Německý krajský soud proto ve svém rozhodnutí odkázal na stěžovatelovu výpověď z přípravného řízení pouze v rozsahu, v němž tvrdil, že zavražděného nezná a že nikdy nebyl v České republice, což bylo vyvráceno provedenými důkazy. Z toho vyplývá, že v souvislosti s neinformováním stěžovatele o jeho právu na soudem ustanoveného obhájce nebyl získán žádný důkaz, který by mohl být použit proti stěžovateli. Kromě toho byl stěžovatel před výsledkem na policii písemně informován o svém právu poradit se s advokátem. Orgány jej pouze neupozornily na možnost požádat o obhájce ustanoveného soudem. Stěžovatel ani před vnitrostátními soudy, ani před ESLP netvrdil, že by neměl prostředky na zaplacení služeb advokáta nebo že by měl mít nárok na poskytnutí bezplatné právní pomoci. Za těchto okolností si ESLP nemyslí, že by mohlo toto opomenutí ovlivnit postavení stěžovatele či porušit jeho právo na spravedlivý proces.

Celé znění rozsudku v anglickém jazyce je k dispozici na těchto internetových stránkách: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-224505>

Odbor mezinárodních vztahů ČAK